

Рис. 10. Карта-схема розташування зруйнованої ділянки валу та острогу на пам'ятці археології у с. Білгородка; Фото зруйнованої ділянки валу

З метою встановлення можливого зв'язку переданого до НМІУ скарбу з іншими археологічними пам'ятками, на прилеглій території було проведено археологічні розвідки, в результаті яких з'ясувалося, що скарб був захований на території не відомого раніше поселення черняхівської культури, загальна площа якого становить близько 50 га. Пам'ятка отримала шифр «Синиця 1». За знайденими на поверхні матеріалами вона може датуватися IV – початком V ст. Серед

знахідок з поверхні, матеріалів раннього середньовіччя, синхронних переданому до НМІУ скарбу, не виявлено.

Обухівський р-н. Навесні 2020 р. проведено рятувальне обстеження пам'ятки археології національного значення «Городище літописного міста «Тумаща IX–XIII ст.» (ох. № 100015-Н), що розташовується за адресою с. Старі Безрадичі (рис. 1). В результаті обстеження виявлені вісім грабіжницьких шурфів (рис. 9) та чисельні ямки від детекторного пошуку. Під час зачистки стінок шурфів зафіксований потужний (до 1,7 м) культурний шар IX–XIII ст. У грабіжницькому шурфі 8 виявлено зруйноване поховання, на відвалах було зібрано чисельні антропологічні рештки. Загальна площа зруйнованої частини складає 50 м². З них 40 м² на городищі, 10 м² на могильнику. Відповідний акт про встановлення факту порушення законодавства про охорону культурної спадщини було направлено до Міністерства культури, молоді і спорту, Управління культури, національностей та релігій Київської обласної державної адміністрації та до правоохоронних органів Обухівського р-ну.

Києво-Святошинський р-н. Навесні 2020 р. обстежена пам'ятка археології національного значення «літописне місто Білгород» (ох. № 100011-Н) що розташовується у с. Білгородка (рис. 1). В результаті обстежень виявлено, що на її північно-східній ділянці проведені несанкціоновані земляні роботи довкола стадіону, що привело до руйнації стародавніх фортифікаційних споруд (валу та острогу), культурного шару та об'єктів XI–XIII ст. Загальна довжина зруйнованої частини складає 75 м (рис. 10). З них 30 м – зруйнована частина валу, 45 м – острогу. Глибина розрізу від 0,40 до 1,8 м. Складено акт про встановлення факту порушення законодавства про охорону культурної спадщини та направлений до відповідних інстанцій.

В. Івакін, О. Манігда, А. Борисов, М. Беленко, Є. Пічкур

ТОПОГРАФІЧНІ ТА СТРАТИГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ НА ГОРОДИЩАХ БУШЕВЕ І ПІЩАНА У ПОРОССІ

У рамках проекту «Острів», який реалізують у відділі археології Києва Архітектурно-археологічна експедиція ІА НАН України продовжила роботи з документування го-

родищ Пороської оборонної лінії, розпочаті 2018 р. Роботи проводили фахівці Групи археологічних геоінформаційних досліджень (керівник к. і. н О. В. Манігда) Науко-

вим завданням групи є вивчення городищ початкового етапу давньоруського заселення території Поросся та ключових пам'яток регіону. Крім того, процес документування враховував потреби пам'ятоохоронної діяльності і був орієнтований на фіксацію нинішнього стану пам'яток та на збір необхідної інформації для створення облікової та пам'ятоохоронної документації.

Під час звітного сезону були здійснені топографічні обміри, обстеження стану та стратиграфічні дослідження двох городищ

Пороської оборонної лінії – Бушевого та Піщаної.

ТОПОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Городище Бушеве. с. Бушеве Рокитнянського р-ну. За результатами топографічної зйомки городища його площа разом з укріпленнями становить 6,45 га, площа майданчика всередині укріплень – 3,96 га. Площа укріплень 2,49 га (вал та збережені ділянки рову). Детальною топографічною зйомкою городи-

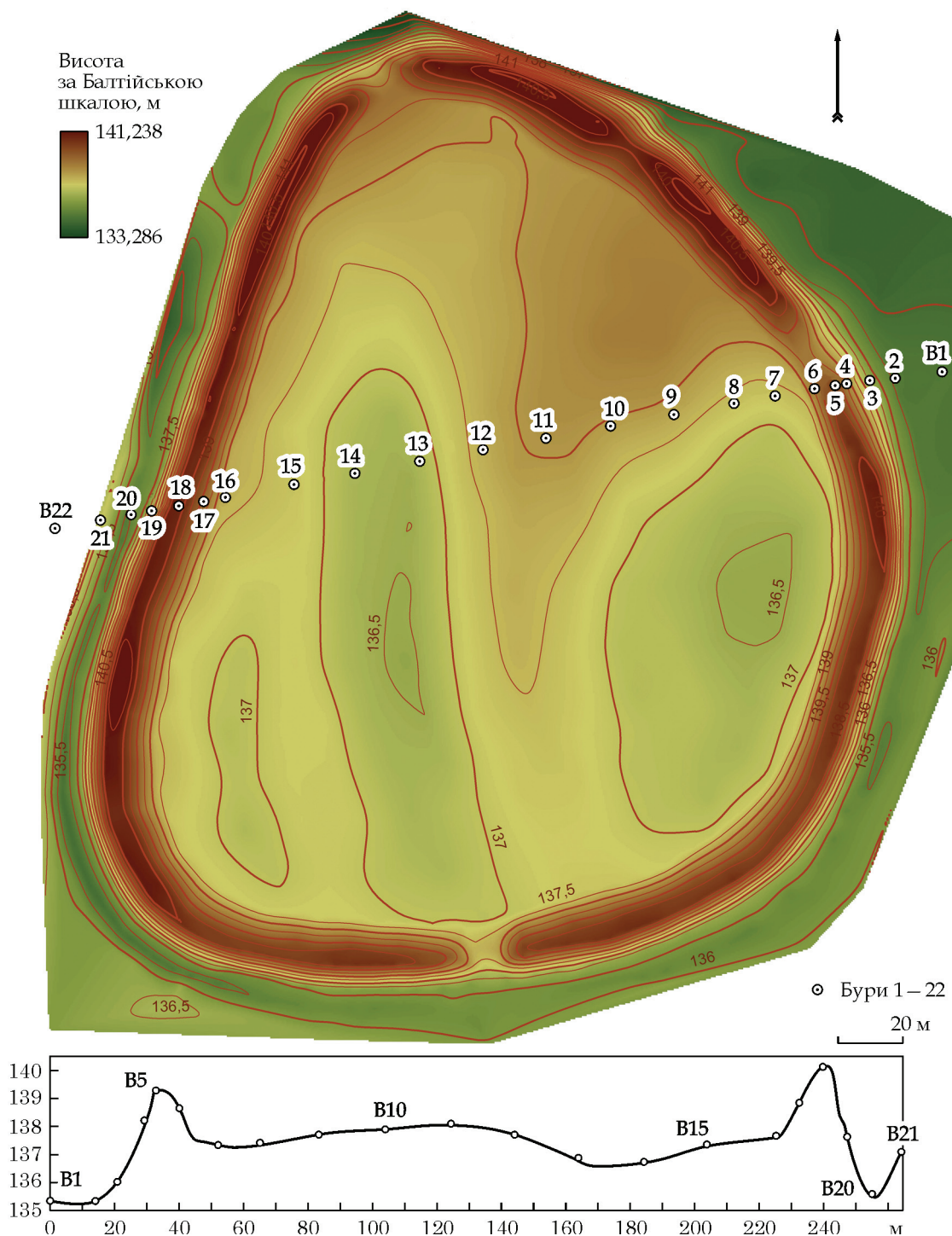
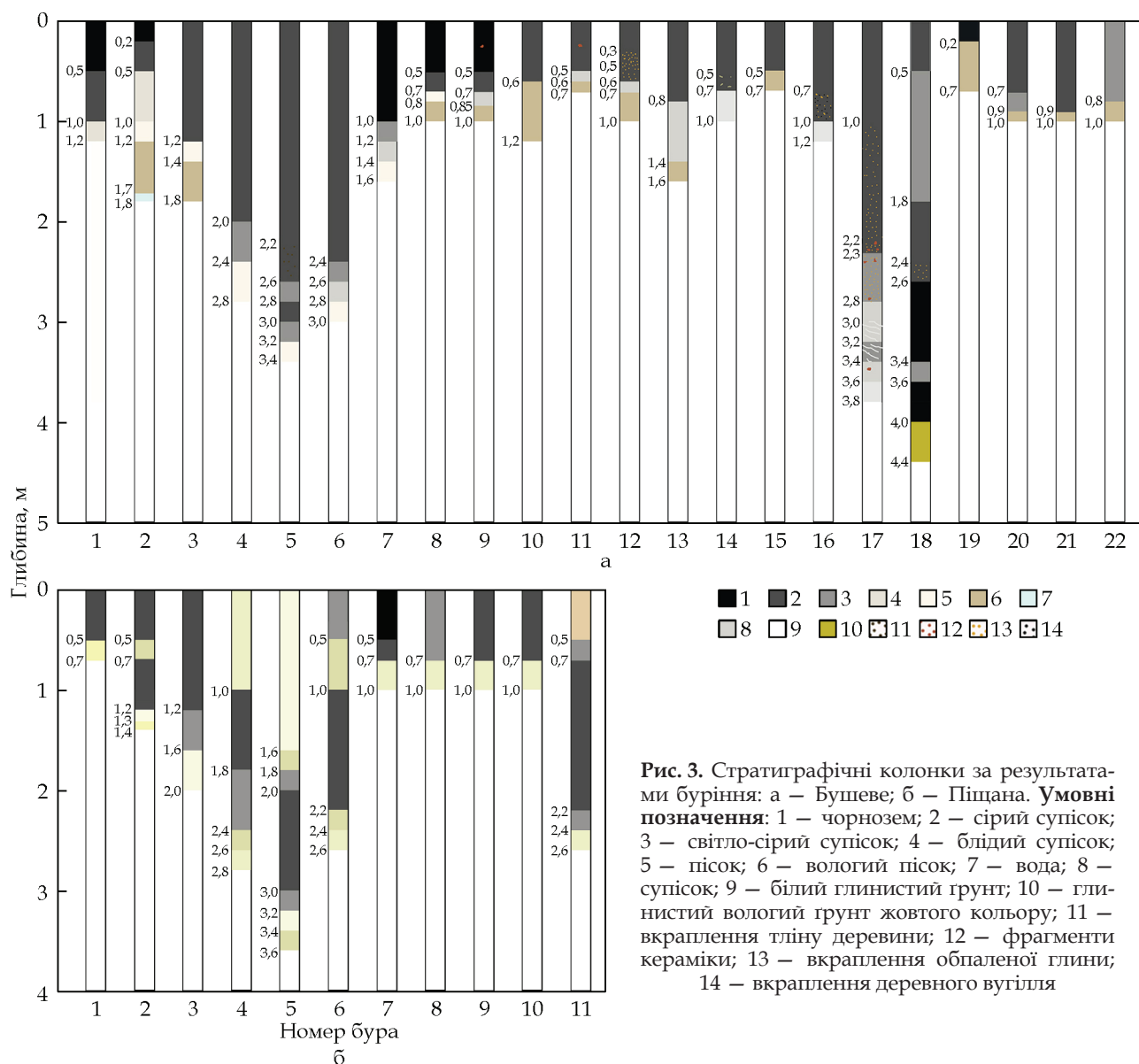

Рис. 1. Профіль городища Бушеве за лінією стратиграфічних колонок

рішлень, що складає перепад висот у 2,9 м над рівнем майданчика.

Городище Піщана. с. Піщана Білоцерківського р-ну. За результатами топографічної зйомки городища його площа разом з укріпленнями (до верхнього краю рову з напільного боку) становить 0,8 га. Площа майданчика – 0,3 га. По лінії бурів В1–В6 рів має ширину 10 м (від верху рову з напільного боку до середини валу), глибину – 2,3 м до зовнішнього краю рову. По цій же лінії ширина валу у підніжжі становить 11 м. З іншого боку городища по лінії бурів В7–В1 край городища не має вираженого валу з внутрішнього боку і закінчується ескарпованим схилом, де простежено слабкий слід рову на відстані 7 м від краю городища. (рис. 2). З північного боку рів має глибину від 0,5 м до 1,5 м при ширині 10–12 м. Натомість, з північного боку, де схил не такий стрімкий, добре простежено сегмент рову на ширину

до 11 м, при глибині до 1 м. Майданчик, сьогодні сильно понівечений, початково мав нахил відповідно до рельєфу з перепадом у 3 м з пониженням від східної до західної частини городища. Найвища зафіксована точка валу 170 м у східній частині городища, що становить найбільший перепад висот з підніжжям майданчику 2,5 м. В'їзд на городищі чітко простежено зі східного боку, де є розрив в укріпленнях шириною 5 м.

СТРАТИГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

Буріння городищ давньоруського часу Бушеве та Піщана проводилось 18–23 липня 2020 р. Спочатку визначалися місця для буріння. Вони залежали від топографії пам'ятки. На залишках укріплень відстань між бурами була невелика, на майданчику городища приблизно 20 м. Перед початком робіт всі місця майбутніх бурів фіксувалися тахеометром.

Занурення буру відбувалося рівними відрізками. Першою насадкою бура проходили 0,5 м потім по 0,2 м. На кожний новий метр додавалася нова штанга буру. Буріння припинялося коли з'являлися геологічні породи які можна віднести до умовного материка.

Після кожного вилучення буру робився опис ґрунтів та фотофіксація

На городищі Бушеве було закладено 22 бури. Глибина бурів сягала від 0,7 до 4,4 м. На городищі Піщана було закладено 11 бурів. Глибина бурів сягала від 0,7 до 3,6 м. (рис. 3).

Завдяки стратиграфічним колонкам з бурів були зроблені реконструкції перетинів городища Бушеве та Піщана. За результа-

тами обробки інформації, здобутої у ході проведення топографічної зйомки пам'яток давньоруського часу Бушеве та Піщана для підготовки облікової документації створено низку масштабних планів уніфікованого зразка із позначенням: конструкцій пам'яток; стратиграфічних досліджень; сучасного стану; ділянок, пошкоджених господарською діяльністю з усіма необхідними описами конструкцій та вимірами.

Подяки. Автори дослідження висловлюють щире вдячність волонтерам експедиції: студенту 4 курсу НаУКМА Н. Шекері та журналісту А. Королю, а також співробітнику ААЕ ІА НАН України М. Курзенкову, без постійної і самовідданої допомоги яких робота була б значно складнішою.

В. Івакін, О. Прядко, Д. Тетеря, О. Павлик, В. Гольонко

ДОСЛІДЖЕННЯ НА ТЕРИТОРІЇ ДАВНЬОГО ПЕРЕЯСЛАВА

Археологічний загін Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» у складі Архитектурно-археологічної експедиції ІА НАН України провів науково-рятивні розкопки на території давнього Переяслава. Роботи зосереджувались на земельній ділянці по проспекту Червоноармійців, 26А, що знаходиться в мікрорайоні «Давньоруський» сучасного міста. Дослідження пов'язані із запланованим на цій території будівництвом. Ділянка, де проводились археологічні пошуки, розміщується на плато правого берега р. Трубіж, в південно-східній частині «окольного граду» давньоруського часу та Нижнього міста ранньомодерної доби.

На початковому етапі робіт, для з'ясування ситуації щодо культурних нашарувань, на ділянці було закладено два шурфи, розмірами 2 × 1 м, глибиною до 2,0 м. При їх вибірці було зафіксовано пізні перекопи, в яких виявлено різночасові уламки керамічного матеріалу.

У ході наступного етапу досліджень, в межах запланованого котловану під нове будівництво, було закладено розкоп, площа якого складає 289 м². При розкопах використано наступну методикку: пізні нашарування до глибини 1,0 м знімались за допомогою екскаватора із здійсненням горизонтальних та вертикальних зачисток. Подальша вибірка заповнення розкопу проводилася вручну, прокопками на штик лопати (0,20 м) із фік-

сацією виявлених об'єктів та їх пошаровою вибіркою (рис. 1).

При зачистці стінок котловану зафіксовано наступну стратиграфію культурних нашарувань: до глибини 0,20 м йшов чорнозем з трав'яним покривом, під ним на глибину 1,20 м – темно-сірий ґрунт, культурний шар XIX – XX ст.; він перекривав сірий попелястий ґрунт, культурний шар давньоруського часу, що залягав до глибини 1,75 м; далі йшов передматериковий шар, під яким із глибини 2,10 м від сучасної поверхні материковий лес.

Культурні нашарування ранньомодерного часу зруйновані пізніми перекопами та фундаментними траншеями споруд XIX – XX ст.

Культурний шар давньоруського часу мав потужність 0,60–0,70 м. Його заповнення складав сірий золистий ґрунт, в якому виявлено уламки керамічного посуду другої половини X – першої половини XIII ст. та знахідки пов'язані з побутом, ремеслом та військовою справою, що відносяться до цього ж хронологічного періоду. Серед них, зокрема: висла печатка, торгові плombs, пірофілітові пряслиця, металеві та бронзові голки, підвіски, скроневі кільця, поясні пряжки, натільні хрестики, скляні браслети, шумливі бубонці, перстні, намисто, металеві накладки на одяг, свинцеві гирьки, наконечники стріл, ножі, кресала, цвяхи, гризла, кістя-